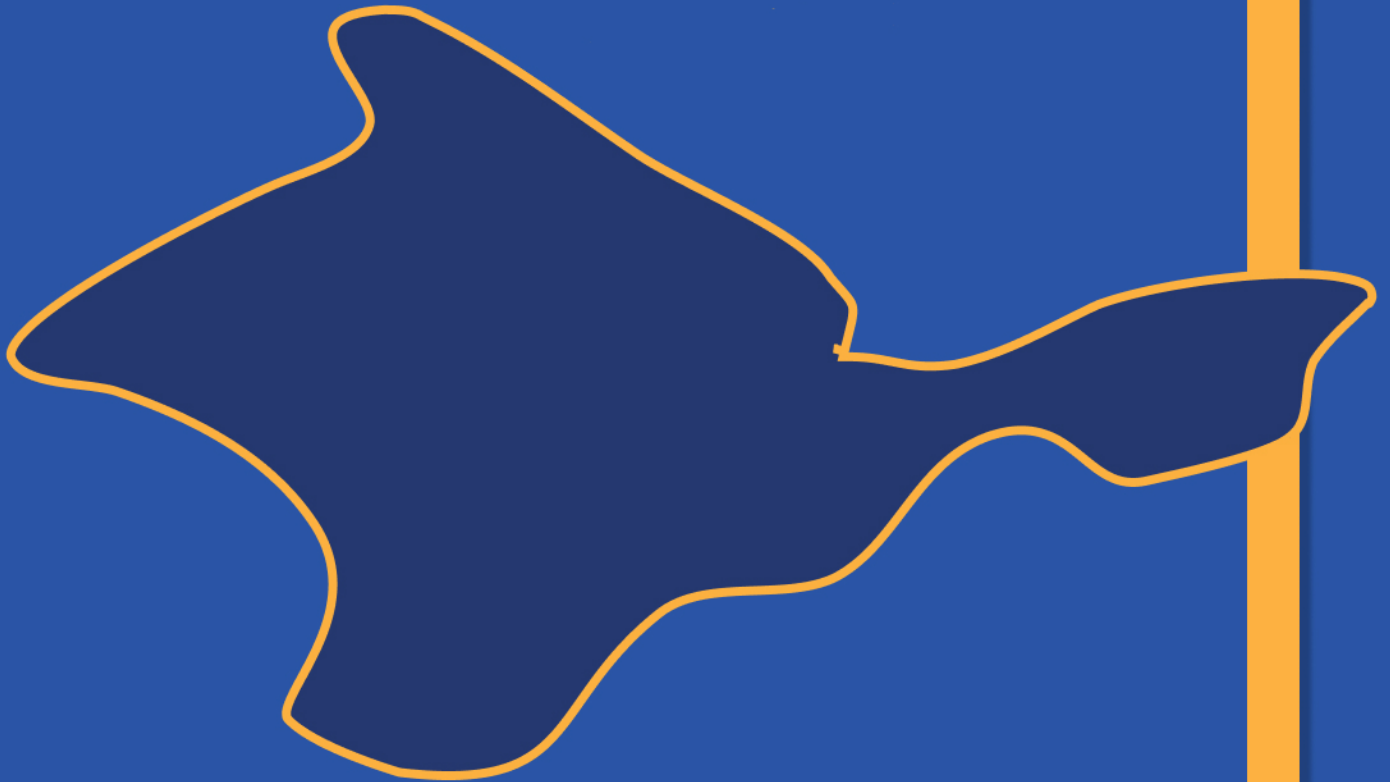




Представництво
Президента України
в Автономній Республіці Крим



**ПРІОРИТЕТНІ КРОКИ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ
ПІСЛЯ ДЕОКУПАЦІЇ
КРИМУ**



ПРІОРИТЕТНІ КРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ПІСЛЯ ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ

Передмова

У вересні 2022 року Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим спільно з низкою державних органів, громадських організацій та експертів, які опікуються питаннями реінтеграції тимчасово окупованих територій, розпочало розробку першочергових заходів, необхідних для ефективної реінтеграції Криму одразу після його звільнення.

В робочій групі взяли участь 36 експертів, як незалежних, так і тих, що представляли Представництво, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерство юстиції України, Офіс Генерального прокурора, Прокуратуру Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Верховний Суд, Центральну виборчу комісію, Офіс Омбудсмана України, Центр прав людини ZMINA, Ukrainian Legal Advisory Group, КримSOS Асоціацію «Професійний Уряд України», Кримську правозахисну групу, Український інститут, Центр оборонних стратегій та інші державні органи і неурядові організації, а також народні депутати України.

Діяльність була сконцентрована за наступними напрямками: відновлення органів публічної адміністрації та кадрове забезпечення; притягнення до відповідальності за міжнародні злочини та злочини проти національної безпеки внаслідок окупації, амністія та люстрація; верифікація документів і рішень окупаційних судів, питання права власності; гуманітарна політика та демілітаризація освітньої, культурної сфер; громадянство РФ на території деокупованого Криму.

За підсумками роботи експерти Альона Луньова, Ольга Поєдинок, Олександр Ключев, Дар'я Свиридова, Онисія Синюк, Юлія Тищенко та експерти Представництва сформували аналітичний звіт «Деокупований Крим: першочергові кроки держави». Звіт наразі не є публічним, проте може бути наданий експертним організаціям або окремим експертам на запит.

Звіт був направлений для ознайомлення та врахування в роботі Офісу Президента України, а відтак спрямований Кабінетові Міністрів України, центральним органам виконавчої влади, Службі безпеки України, Офісу Генерального прокурора, органам суддівського врядування, від яких Представництво отримує пропозиції, з урахуванням яких першочергові кроки держави будуть доопрацьовані.

Були проведені презентації відповідних напрацювань керівникам комітетів Верховної Ради України та міжпарламентських груп дружби, Меджлісу кримськотатарського народу, Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, лідерам суспільної думки — тридцятьом журналістам та громадським діячам, які переїхали з Криму. Напрацювання також лягли в основу пропозицій щодо оновлення Стратегії деокупації та реінтеграції Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, які були надані Раді національної безпеки і оборони України.

Також, Представництво спільно з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України, Київською школою економіки та Центром оборонних стратегій підготувало візійний документ «Стратегія відновлення Криму після деокупації».

Спільно із закордонним експертом Дмитром Теперіком напрацьована Стратегія когнітивної деокупації Криму.

Спираючись на ці матеріали, а також на Стратегію деокупації та реінтеграції Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затверджену Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021, для загального розуміння напрямку державної політики щодо реінтеграції публікуємо ці базові кроки після деокупації Кримського півострова.

Базові кроки не включають питання безпеки, заходів з відновлення роботи сектору оборони та правоохоронного блоку. Наразі ці питання не публічні й перебувають у віданні Сил оборони.

1. Відновлення української влади на півострові

Україна забезпечує поетапне відновлення публічної влади: від тимчасових державних органів — військових і військово-цивільних адміністрацій, до державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, а також організацію і проведення виборів за міжнародними стандартами. Проведення виборів може бути лише після реалізації низки реінтеграційних заходів, зокрема забезпечення недопущення протиправного втручання у виборчий процес, у тому числі з боку Російської Федерації, дотримання принципів політичного плюралізму і багатопартійності, дотримання виборчих прав внутрішньо переміщених осіб, свободи передвиборної агітації, безпечних умов діяльності офіційних спостерігачів, зокрема від БДІПЛ/ОБСЄ, інших міжнародних організацій та іноземних держав.

Дефіцит кадрів може бути подолано шляхом залучення представників місцевого населення, які не вчиняли грубих порушень прав людини та не обіймали керівні посади в окупаційних адміністраціях.

До деокупації Україна вживає заходів для формування резерву осіб для роботи в органах публічної влади на деокупованих територіях та готує відповідні освітні програми.

Вже зараз для цього створені такі інструменти:

- Урядом схвалено проведення експериментального проекту щодо створення резерву працівників державних органів для роботи на деокупованих територіях (<https://bit.ly/3qWs2m1>);
- онлайн-курс для державних службовців «ProKrym: державна політика реінтеграції Криму» (<https://bit.ly/43N1P87>);
- освітні програми «Постконфліктне врядування» та «Урядування на повоєнних територіях» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (<https://bit.ly/42qLMwg>).

2. Документи та правочини

Україна здійснює документування громадян України, які втратили під час тимчасової окупації або не мали документів українського зразка, паспортами та/або свідоцтвами про народження, іншими документами.

Документи, які впливають на права і свободи громадян України та видані окупаційними адміністраціями, підлягають верифікації.

Більшість правочинів, вчинених під час тимчасової окупації, визнаються, якщо їхньою стороною не була Російська Федерація та її органи та громадяни, а також у встановлений строк не буде заявлено про спір між сторонами правочину щодо нього. Це, зокрема, стосується і прав на нерухоме майно.

В будь-якому разі не можуть бути визнані правочини, вчинені внаслідок незаконних дій окупаційних адміністрацій з націоналізації майна держави, юридичних осіб та громадян України, вилучення майна у законних власників так званими рішеннями окупаційних структур, судовими рішеннями окупаційних судів тощо.

3. Правосуддя та відновлення справедливості

Україна забезпечує відновлення правосуддя на території Кримського півострова, притягнення до відповідальності винних у міжнародних злочинах та злочинах проти основ національної безпеки, зокрема громадян, які умисно сприяли окупації території України (наприклад, займали керівні посади в окупаційних органах влади; зрадили присязі: зокрема військовослужбовці, працівники правоохоронних та судових органів; керували чи сприяли в проведенні операцій із захоплення державних органів тощо).

Громадяни України, незаконно позбавлені окупаційною адміністрацією Російської Федерації особистої свободи з політичних мотивів, невідкладно звільняються з місць несвободи, отримують медичну, психологічну та іншу допомогу від держави.

Видворення громадян Російської Федерації, які незаконно перебувають на півострові, відбувається після перевірки щодо причетності до вчинення міжнародних злочинів шляхом прийняття індивідуальних рішень та з урахуванням міжнародних стандартів.

4. Відповідальність за злочини та обмеження щодо зайняття посад

Держава не має на меті притягнення до відповідальності громадян України лише за сам факт проживання на тимчасово окупованій території. Діяльність кожного вивчається індивідуально для прийняття справедливих рішень.

Всі особи, винні в міжнародних злочинах та причетні до сприяння встановленню окупаційного режиму, будуть притягнуті до кримінальної відповідальності та не можуть бути амністовані.

Для оцінки персональної ролі громадян, які брали участь в роботі окупаційних структур, запроваджуються люстраційні перевірки. За наслідками таких перевірок їм може бути обмежено право на зайняття посад, пов'язаних з прийняттям управлінських рішень або діяльністю у певних сферах. Визначаються категорії посад в державі, кандидати на зайняття яких мають пройти таку люстраційну перевірку.

5. Повернення бізнесу

Відновлення Криму буде адаптовано до програми повоєнної відбудови України та включатиме енергетичну незалежність, розвиток малого та середнього підприємництва із дотриманням принципів GESI (Gender Equality and Social Inclusion), перелаштування виробничого сектору економіки за сучасними екологічними та кліматичними стандартами.

Відбудова здійснюватиметься за принципом «відбудувати краще, ніж було» («build back better»).

6. Відновлення туризму

Україна забезпечує належне транспортне сполучення Криму з усіма регіонами України та світом, зокрема й через відновлення авіагалузі.

Візія відновлення туризму в Криму: цілорічний курорт, який тримається на малих та середніх підприємцях, які не просто здають «ліжко-місце», але відновлюють традиційні промисли, зберігають унікальну культуру, природу та історію півострова.

Україна сприятиме відновленню міжнародних круїзних маршрутів до/з Криму, залученню міжнародних готельних та туристичних мереж до роботи на півострові.

7. Інфраструктурні питання

Україна забезпечує оцінку стану інфраструктури, інвентаризацію державного та комунального майна, визначення завданих збитків та визначення подальшої долі будівель, зведених резидентами Російської Федерації або окупаційною владою.

Військова інфраструктура вилучається і передається Збройним Силам України. На базі такої інфраструктури розбудовується українська база Чорноморського флоту в Севастополі.

«Кримський міст» підлягає демонтажу.

8. Гуманітарна реінтеграція

Україна забезпечує відновлення українського медіапростору, закладів культури та освіти, інститутів громадянського суспільства, а також вільний розвиток релігійних спільнот.

Складовими цього процесу є протидія російським наративам, просування соціальної згуртованості на базі українських цінностей та етнічного різноманіття, захисту та дотримання прав людини, захисту прав корінних народів та національних спільнот.

Україна здійснює реінтеграцію освітньої сфери, зокрема забезпечення викладання державною та мовами корінних народів. Передбачається перехідний період до повсюдного використання української мови на півострові відповідно до закону (в офіційних структурах, сфері послуг, медіа тощо).

9. Відновлення прав корінних народів, передусім кримськотатарського народу

Україна сприяє підтримці, збереженню та розвитку самобутності корінних народів України, зокрема кримськотатарського народу, а також вживає заходів щодо подолання наслідків геноциду кримськотатарського народу, вчиненого комуністичним тоталітарним режимом, і репресивної політики держави-агресора протягом тимчасової окупації.

Україна сприяє відновленню діяльності представницьких органів кримськотатарського народу на території Кримського півострова.

Представники корінних народів залучаються до прийняття рішень, які стосуються відновлення Криму, а також до діяльності органів публічної влади на деокупованих територіях.

10. Когнітивна деокупація

З метою ціннісної трансформації та реінтеграції мешканців Криму в український суспільно-політичний та культурний простори Україна впроваджує комплекс заходів, спрямованих на інтенсивну соціально-психологічну роботу з переконаннями, емоціями та іншими гуманітарними й суспільними характеристиками населення, які формувалися до російської окупації, а згодом зазнали посиленого пропагандистського впливу під час неї.

Для реалізації цих заходів застосовується соціально інклюзивний та людиноцентричний підхід.